

ศึกษาธรรมะจากโลก

ระพี สาคริก

โลกกับธรรมะไม่เพียงอยู่ร่วมกันเท่านั้น ถ้าเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งที่ปรากฏเป็นความจริงอยู่ในโลกให้แต่ละคนมีโอกาสสัมผัสได้และรู้ได้ ย่อมพบว่าโลกกับธรรมะคือสิ่งที่หมุนวนอยู่บนแกนเดียวกันอย่างเป็นธรรมชาติ และแกนดังกล่าว หมายถึงรากฐานจิตใจตนเอง

ดังนั้นมนุษย์แต่ละคนที่เกิดมา จึงควรกำหนดตัวเองให้มุ่งมั่นทำงานอย่างรู้หน้าที่ซึ่งตนควรมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตัวเองร่วมกับสังคม กับอีกด้านหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ความจริงจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการมีโอกาสสัมผัสกับความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ร่วมกับทุกสิ่งทุกอย่าง จึงจะช่วยให้วิถีชีวิตตนเองเข้าถึงจุดนี้ได้อย่างลึกซึ้ง

“ธรรมะ คือพื้นฐานกำหนดวิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมนุษย์ร่วมกับโลก” หากบุคคลใดมองเห็นว่า “โลกกับธรรมะเป็นคนละเรื่อง” ย่อมสะท้อนให้เห็นความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจผู้มองได้ว่า ยังคงมีความสับสน จนกว่าชีวิตจะพบปัญหาหนักมากกว่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว จึงจะเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ไม่เช่นนั้นแล้ว อาจเกิดสภาพที่ชวนให้คิดว่า “น่าจะหนีโลกไปแสวงหาธรรมะ” อีกทั้งเชื่อได้ว่าคงยังไม่มีโอกาสพบของจริง หากกลับทำให้ชีวิตจำต้องจมอยู่ตรงนั้นอย่างถอยกลับออกมาได้ยาก นอกจากนั้นแล้วไกลออกไปอีก อาจนำไปสู่การก่อเหตุส่งผลเสียหายขึ้น ณ จุดนั้นได้ไม่ยาก ไม่ว่าจะเข้าไปอยู่ในสภาพคฤหัสถ์หรือสงฆ์ แม้รูปแบบอื่นใดอีกก็ตาม

อนึ่ง การหนีโลกไปแสวงหาธรรมะ น่าจะสะท้อนให้เห็นวิถีทางที่มุ่งออกจากตนเองเพื่อหวังหาธรรมะจากสิ่งซึ่งอยู่ภายนอก ทั้งๆ ที่สังขธรรมได้กำหนดไว้ให้ทุกคนเป็นคน และมีธรรมะซึ่งเป็นความจริงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง แม้อาจมีความแตกต่างปรากฏจากสิ่งที่เป็นเงื่อนไขซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคนระหว่างช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต ทำให้นำบางสิ่งบางอย่างมาขีดเส้นกำหนดให้ทุกคนต้องเหมือนกัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการฝืนธรรมชาติของแต่ละคน

หลายคนอาจเคยได้ยินคำปรารภจากช่วงที่ผ่านมาแล้วว่า “การเรียนรู้จากโลกภายนอก ย่อมช่วยให้ชีวิตได้รับสิ่งที่มีคุณค่า” หากเป็นผู้มีนิสัยสนใจตั้งคำถามขึ้นมาถามใจตัวเองเพื่อค้นหาความจริง คงจะค้นหาต่อไปอีกว่า “อะไรคือความหมายของคำว่าคุณค่างดั่งกล่าว?”

หากนึกได้ถึงสังขธรรมที่ชี้ไว้ว่า “ถ้าไม่มีสิ่งนั้น ย่อมไม่มีสิ่งนี้” คงจะมีโอกาสพบความจริงต่อไปอีกว่า “ถ้าไม่มีโลกภายใน ย่อมไม่มีโลกภายนอก” ดังนั้น ในกระบวนการเรียนรู้อันเป็นธรรมชาติของแต่ละคน การเรียนรู้จากโลกภายนอกย่อมมีเหตุมีผลวนกลับมาช่วยให้รู้ความจริงจาก “โลกซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง” ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากภายในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ย่อมมีการหมุนวนถึงกันเป็นธรรมจักร

อนึ่งเราน่าจะคิดได้เองว่า “โลกภายนอกมีสรรพสิ่งต่างๆ ที่หลากหลายด้วยรูปลักษณะและสภาวะ ส่วนโลกที่อยู่ภายในจิตวิญญาณมนุษย์แต่ละคนมีเพียงหนึ่งเดียวและมีอิสระ โดยมีสภาพปลอดจากเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น แม้กระทั่งเปลือกนอก”

ดังนั้นหากบุคคลใด บนเส้นทางชีวิตของบุคคลนั้น มุ่งทิศทางการสร้างงานสู่โลกภายนอกจากรากฐานตนเองที่มอบใจให้กับทุกคนอย่างอิสระ ย่อมมีผลทำให้มีโอกาสพบปัญหาซึ่งเป็นความจริงภายในรากฐานจิตใจตนเองกว้างขวางอีกทั้งลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งช่วยให้เกิดวิถีทางที่วนกลับมาสู่ความจริงจากอีกด้านหนึ่ง

สังขรณ์จึงชี้ไว้ว่า “เพื่อนมนุษย์ซึ่งกระจายอยู่บนพื้นฐานความหลากหลายอย่างเป็นธรรมชาติ คือครูผู้สอนให้ตนมีโอกาสรู้ธรรมะช่วยให้มองเห็นความจริงจากทุกสิ่งได้อย่างลึกซึ้ง

เมื่อโลกคือความจริง และธรรมะคือความจริง อีกทั้งสิ่งซึ่งเข้าไปแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนก็คือความจริง ดังนั้นหากถามว่า “ความจริง ณ จุดไหนที่ควรถือว่คือจุดเริ่มต้น ร่วมกับจุดอันเป็นที่สุดแล้ว?” สำหรับบุคคลผู้ใฝ่เรียนรู้อยู่เหนือความอยาก ย่อมให้ความสนใจที่จะหาคำตอบจากรากฐานความรู้ความเข้าใจของตนให้ถึงที่สุด และแล้วย่อมพบได้ว่า เริ่มจากใจตนเองและสุดที่ใจตนเองโดยแท้

ในเมื่อความจริงของโลกได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า “มนุษย์แต่ละคนไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก” อีกทั้งยังมีวิถีทางซึ่งมีการเกิดที่สาเหตุและผลไปถึงการตายด้วย นอกจากนั้นแต่ละคนนับแต่เกิดมา ยังมีรากฐานจิตใจที่แฝงไว้ด้วยเงื่อนไขซึ่งมีอิทธิพลกำหนดรูปลักษณะและทิศทางความคิด เชื่อมโยงถึงพฤติกรรมการแสดงออกทุกรูปแบบ

จากประเด็นพื้นฐานดังกล่าว น่าจะนำผู้ที่หยั่งรู้ความจริงจากใจตนเองถึงระดับหนึ่ง กลับมามองเห็นเงื่อนไข ซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองด้วยความสนใจที่จะเรียนรู้ ก่อนการมองไปยังชีวิตอื่นสิ่งอื่น

จึงพอจะสรุปได้ว่า ณ จุดนี้เองที่น่าจะช่วยให้เห็นความจริงได้ว่า การรักษารากฐานจิตใจตนเองให้มีความมั่นคงอยู่กับเหตุและผล ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับใช้กำหนดวิถีการดำเนินชีวิตอนาคตของแต่ละคน

ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ เป็นสิ่งทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในโลกให้มนุษย์มีโอกาสพึ่งพาอาศัย อีกทั้งมีผลวนกลับมาทำให้มนุษย์ทำลายล้างกันเองอย่างปราศจากการละเว้น เริ่มต้นจากผู้ใหญ่ทำลายเด็ก แม้ในระดับโลกซึ่งพบความจริงว่า ประเทศที่มีอิทธิพลมากกว่า กำลังทำลายประเทศที่ด้อยกว่าตน แล้วในที่สุดตัวเองย่อมอยู่ต่อไปได้ยากยิ่งขึ้น

บุคคลผู้รู้สังขรณ์อย่างลึกซึ้งย่อมเข้าใจสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดได้ไม่ยาก วิถีทางดังกล่าว คือกฎธรรมชาติซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า “เมื่อมีการเกิดย่อมมีการดับ

อนึ่ง มนุษย์ผู้เห็นแก่ตัวย่อมมองไม่เห็นความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง จึงมองเห็นความจริงจากสิ่งที่กล่าวมาแล้วได้ยาก คงมุ่งเน้นความสนใจไปทำลายชีวิตอื่นสิ่งอื่น จากความโลภอันเป็นบ่อเกิดแห่งความอยากที่อยู่ในรากฐานตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติ และลงเป็นธรรมชาติย่อมไม่อาจรู้สึกได้

ดังจะพบกับสภาพซึ่งมีการทะเลาะกันรุนแรงมากขึ้นของกลุ่มบุคคลที่อยากขึ้นไปอยู่ระดับสูง ถือเป็นประจักษ์พยาน ที่ยืนยันให้รู้ความจริงได้อย่างชัดเจน ในเมื่อขาดการรู้ความจริงจากใจตนเอง ย่อมใช้มายาภาพสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่ไม่ได้เกิดจากใจ ขึ้นมาใช้เป็นภาพหลอกผู้อื่น จึงย่อมมีผลหลอกตัวเองร่วมด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อธรรมชาติกำหนดให้ทุกสิ่งมองได้สองด้าน ย่อมมีทั้งการหลอกเพราะเจตนาและการหลอกเพราะความไม่รู้ ดังที่มักกล่าวกันว่า **หวังดีแต่กลับทำให้เสียหายมากขึ้น** เช่นเดียวกับภพชาติในอดีตซึ่งกล่าวไว้ว่า **ผีเข้าด้ามพลอย** นอกจากนั้นสภาพความจริงบนพื้นฐานดังกล่าว ยังมีเหตุผลกำหนดให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ ตกอยู่ในสภาพ **ลุ่มหลงมัวเมาอยู่กับสิ่งซึ่งเป็นเปลือกนอกชัดเจนยิ่งขึ้น**

คนที่มีรากฐานอิสระ ย่อมมองทุกสิ่งเห็นได้สองด้านเสมอ ดังนั้นภพดังกล่าวจึงเป็นความจริงที่เห็นได้ทั้งในด้านคุณุศลและสงฆ์ซึ่งมีคนเข้าไปแฝงอยู่ภายในเปลือกที่ใช้ห่อหุ้มร่างกาย ทั้งที่มีเจตนาเข้าไปเพื่อหลอกผู้อื่น และกระทำลงไปเพราะขาดการรู้เท่าทัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ **ปาฏิหาริย์หรืออิทธิฤทธิ์** รวมทั้งการคิดสร้าง **อาณาจักร** ซึ่งมีความใหญ่โต แทนการเน้นความสำคัญที่รากฐาน

ธรรมชาติของมนุษย์นั้น เมื่อมีทุกข์มากย่อมถูกหลอกง่ายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากผู้มีความทุกข์มีเหตุสืบเนื่องมาจากการนำเอาเงื่อนไขจากภายนอกเข้าไปใส่ไว้ในใจตัวเอง ทำให้พึ่งตนเองได้ยากยิ่งขึ้น จึงยังพบปัญหาหนักก็ยิ่งมีความทุกข์มากขึ้น สภาพดังกล่าวย่อมพิสูจน์ความจริงได้ว่า **ความทุกข์เกิดจากเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานตนเองโดยแท้**

หากพิจารณาค้นหาความจริงจากเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในกระบวนการจัดการศึกษาเท่าที่เป็นมาแล้วจนถึงขณะนี้ น่าจะพบความจริงว่า มีผลทำให้คนยึดติดวัตถุและเงินตรา ดังจะพบความจริงได้ว่า ยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทำให้คนยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งถูกหลอกให้ตกเป็นเครื่องมือคนอื่นได้ง่ายมากขึ้นเป็นส่วนใหญ่

อนึ่ง บุคคลใดตกอยู่ในสภาพเห็นแก่ตัว ย่อมขาดแนวโน้มที่ช่วยให้ตนห่างจากการรู้คุณค่าของพื้นดินถิ่นเกิด และขาดความรักความเข้าใจชีวิตเพื่อนมนุษย์ซึ่งยังตกอยู่ในสภาพด้อยกว่าตน รวมทั้งเขวชนคนรุ่นหลัง แม้บางครั้งจะแสดงออกในลักษณะที่พยายามให้คนอื่นเห็นว่าตนสนใจ แต่ก็ยังเป็นเพียงมายาภาพ ทั้งนี้และทั้งนั้นเป็นเพราะไม่ได้เกิดจากรากฐานความจริง หรืออาจกล่าวได้ว่า **ไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกรับผิดชอบอย่างแท้จริง**

ดังเช่นประเด็นหนึ่งซึ่งช่วยให้พิสูจน์ความจริงได้จากแนวคิดลักษณะนี้ที่มองเห็นว่า **คนระดับต่ำกว่าตนก็ดี เขวชนคนรุ่นหลังก็ดี ขาดการศึกษา บ้างก็ว่าขาดความรู้จริง** แทนที่จะสนใจหวนกลับมาพิจารณาตนเองก่อนอื่น ให้เกิดสติ ซึ่งมีผลเสริมสร้างรากฐานให้ตนไม่คิดดูถูกชนรุ่นหลัง กลับสะท้อนความจริงให้เห็นถึงการมองคนที่อยู่ต่ำกว่าตน แฝงไว้ด้วยความรู้สึกขาดความจริงใจ ซึ่งเป็นการมองออกจากตัวเองด้านเดียวแทนการมองเห็นด้านดี

แม้การให้ความสนใจมุ่งเน้นความสำคัญขึ้นสู่ด้านบน หรืออีกนัยหนึ่ง **มุ่งสูทิศทางห่างจากพื้นดิน** รวมทั้งห่างจากตัวเองมากขึ้น โดยอ้างว่ามีเจตนาดี ไม่ว่าจะขึ้นไปครองอำนาจบริหารหรือขึ้นไปตามข้ออ้างเพื่อหวังดีตรวจสอบก็ตาม แทนการมองเห็นได้สองด้านและเห็นความจริงจากใจตนเองก่อนอื่น

ดังนั้นการมีโอกาสก้าวขึ้นไปสู่ด้านบน หากมีรากฐานอิสระจริง น่าจะรู้เองว่าควรเป็นไปตามธรรมชาติ หรือเป็นไปตามเหตุและผล ส่วนรากฐานจิตใจตนเอง ยังคงฝังแน่นอยู่กับพื้นดินอย่างลึกซึ้ง หากใช้น้ำความอยาก เข้าไปแอบแฝง หากมีคนระดับพื้นฐานซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ และรู้สึกศรัทธาอย่างปราศจากพรรคพวก ส่วนตนน่าจะมีธรรมชาติที่รู้สึกได้ว่า ช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้ความจริงจากด้านบนที่สาเหตุผลถึงด้านล่าง จึงลงมือปฏิบัติมุ่งสู่ด้านล่างอย่างดีที่สุด

ดังได้กล่าวแล้วว่า ผลจากการจัดการศึกษาทำให้คนยึดติดรูปวัตถุสิ่งซึ่งยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่าเมื่อมีคนก้าว ออกมานอกวัด และมีการโฆษณาโดยอ้างว่าต้องการช่วยให้คนพ้นทุกข์ ยิ่งมีการนำเอาเรื่องเงินและวัตถุสิ่งก่อสร้างขึ้นมาชูให้เห็นความสำคัญร่วมกับคำชี้แจงว่า ต้องการทำให้เผยแพร่วิทยาธรรม จึงไม่น่าสงสัยว่า เหตุใดผู้ซึ่งคนในสังคมเชื่อกันว่ามีความรู้ จึงมุ่งเข้าไปติดต่อกับวัดและหนังสือธรรมะซึ่งเป็นด้านรูปแบบกว้างขวางมากขึ้น

ผู้รู้ธรรมะจริงย่อมเห็นได้ว่า ธรรมะคือแก่นแท้ของธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองแล้ว ผู้ที่รู้จริงย่อมปลอดจากวัตรวมทั้งปลอดจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หากในศาสนาใดศาสนาหนึ่งมีรากฐานจิตใจที่เปิดกว้างซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติที่อยู่กับเหตุและผลภายในจิตใจตนเองอย่างอิสระมาตลอด ทำให้คนทั่วไป ผู้มีโอกาสสัมผัสเกิดความศรัทธา นอกจากนั้นการนำเหตุผลในด้านวัตถุมาใช้เป็นข้ออ้าง ย่อมสวนทางกันกับหลักธรรมะ แม้มีการชี้แจงว่าต้องการทำให้เผยแพร่วิทยาธรรม

การเรียนรู้ธรรมะจากปรากฏการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อย่างหลากหลาย โดยเน้นการทำงานที่ให้ความรักแก่ทุกชีวิต และใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นครูฝึกสอน ย่อมนำวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของตนมุ่งสู่การรู้ธรรมะลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากรากฐานตนเองที่เปิดกว้าง ย่อมสามารถเข้าใจความจริงของโลกซึ่งอยู่ในใจได้เอง อีกทั้งยังช่วยให้มองเห็นชัดเจนว่า โลกกับธรรมะอยู่บนแก่นเดียวกัน และจุดนี้อยู่ในรากฐานตนเอง

จึงสรุปได้ว่า ธรรมะค้นพบได้จากสิ่งที่อยู่ในรากฐานจิตใจตนเองโดยแท้ การปฏิบัติเริ่มต้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งตนมีความรักและสนใจจริงโดยไม่มองข้ามความสำคัญของความรักที่ควรมีให้กับเพื่อนมนุษย์หากใช้สิ่งนี้เป็นพื้นฐานโดยตลอด ย่อมมีเหตุผลสานความรู้ถึงทุกสิ่งซึ่งเปลี่ยนแปลงร่วมกันอยู่ในกระแสโลกภายนอกที่หลากหลายได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีแนวโน้มกำหนดวิถีทางนำสู่การรู้ตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นจนถึงที่สุด

“ปราชญ์ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นท่ามกลางปัญหา - ถ้าไม่มีปัญหาย่อมมองไม่เห็นปราชญ์” หลักเดียวกันกับคำกล่าวในอดีตที่ว่า เมื่อน้ำล้น ตอย่อมผุด

ดังนั้น การที่สังคมมีปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น จึงถือเป็นโอกาสดีสำหรับผู้มีรากฐานจิตใจเข้มแข็งอยู่แล้ว ในการนำปฏิบัติอย่างมั่นคงอยู่กับความจริงจากใจตนเอง เพื่อหวังใช้เป็นครูฝึกฝนและตรวจสอบความมั่นคงเข้มแข็งของจิตใจตัวเอง มากกว่าการมองเห็นด้านที่ส่งผลเสียหาย ทำให้ยอมตกเป็นทาสสิ่งที่สร้างปัญหา